

Υπάρχει εναλλακτική στρατηγική για την κρίση μέσα στην ευρωζώνη;

Οι φανατικοί απολογητές της πολιτικής που επέβαλε η τρόικα στην Ελλάδα, με δυσκολία προσπαθούν να κρύψουν την άγρια χαρά τους για την αδυναμία των Κυπρίων να διαχειρισθούν επιτυχώς το αρχικό «όχι» της Κυπριακής Βουλής. Το θέαμα των «παπαγάλων» του μνημονιακού μονόδρομου είναι αποκρουστικό, καθώς γεμίζουν το οξυγόνο του μικρού ελληνικού σύμπαντος με το τοξικό και ταπεινωτικό για την αξιοπρέπεια ενός έθνους μήνυμά τους: «η Κύπρος οδηγήθηκε σε δυσμενέστερη συμφωνία, επειδή τόλμησε να πει όχι. Τα ίδια θα πάθει και η Ελλάδα, αν σηκώσει κεφάλι και αξιώσει την εφαρμογή μιας άλλης πολιτικής. Ο μόνος δρόμος είναι αυτός που μας έχουν επιβάλλει οι δανειστές».

Οι δογματικοί υπερασπιστές της πολιτικής των δανειστών, αντί να σεβαστούν την ήττα των Κυπρίων σε μια μάχη που πάντως δόθηκε, ακρωτηριάζουν το φρόνημα του καθημαγμένου ελληνικού λαού, υποδεικνύοντάς του την παράδοση άνευ όρων, την υποταγή χωρίς καμία μάχη, την αποδοχή μιας μοίρας που ορίζουν οι πιο επαίσχυντοι υποκριτές των «ενάρετων» οικονομικών πολιτικών. Δεν εκστομίζουν ούτε μια λέξη αποκάλυψης για τους «ενάρετους» δανειστές, που επιλέγουν πραγματική διάσωση του τραπεζικού συστήματος της Ιρλανδίας, γιατί εκεί οι καταθέτες είναι Ευρωπαίοι, Αμερικανοί και όχι Ρώσοι. Δεν εκστομίζουν ούτε μια λέξη για τους «ενάρετους» Γερμανούς, των οποίων το τραπεζικό σύστημα είναι το μεγαλύτερο στην Ευρώπη «πλυντήριο» βρώμικου χρήματος, ούτε μια λέξη για τους «ενάρετους» Γερμανούς των οποίων οι επιχειρήσεις πρωταγωνιστούν διεθνώς στις δωροδοκίες και τη διαφθορά. Αντί αυτών, χρησιμοποιούν το κυπριακό παράδειγμα με ειλικρινή ή πληρωμένη ικανοποίηση για να διαμηνύσουν στους Έλληνες, ότι διαφορετική εκδοχή δεν υπάρχει από την επιβληθείσα πολιτική, ότι το εθνικό σθένος να αναζητηθεί διαφορετική έξοδος από την κρίση, είναι μια αστειότητα που οδηγεί σε τραγωδία.

Πρέπει να ομολογήσουμε ότι η αθλιότητα αυτής της προπαγάνδας μέχρι στιγμής αποδεικνύεται αποτελεσματική, αφού έχει συσκοτισθεί επιμελώς το τι ακριβώς οδήγησε την Κύπρο στο σημερινό αποτέλεσμα, ενώ την ίδια ώρα δεν εκφράζεται στην Ελλάδα μια συγκροτημένη εναλλακτική στρατηγική για την έξοδο της χώρας από την κρίση, στρατηγική ριζικά διάφορη προς την πολιτική που υπαγορεύει η τρόικα και εφαρμόζει η κυβέρνηση.

Η Κύπρος δεν υφίσταται καταστροφική πολιτική, επειδή αρχικώς είπε «όχι», αλλά επειδή δεν ετοιμάστηκε επαρκώς για να μπορεί να πει «όχι». Η ήττα της δεν είναι αποτέλεσμα της αντίστασής της, αλλά αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η κυπριακή ηγεσία έμεινε άπραγη και δεν ετοίμασε το δικό της σχέδιο, παρά τις προειδοποιήσεις που λάμβανε για ό,τι θα συνέβαινε. Δημοσιεύματα του διεθνούς τύπου, εκθέσεις μυστικών υπηρεσιών για τη λειτουργία του κυπριακού τραπεζικού συστήματος που είδαν το φως της δημοσιότητας, η προετοιμασία της κοινοτικής γραφειοκρατίας να συντάξει νέα οδηγία για τη διάσωση τραπεζών με τη συμμετοχή των καταθετών τους, προϊδέαζαν με σαφήνεια για τις πιθανές εξελίξεις στην Κύπρο, πολλούς μήνες πριν από τις τελικές αποφάσεις του Eurogroup. Παρόλα αυτά, η κυπριακή κυβέρνηση και η τραπεζική ηγεσία της χώρας, ούτε ένα προληπτικό μέτρο δεν έλαβαν για να ανακόψουν την επιδείνωση της θέσης των κυπριακών τραπεζών. Το χειρότερο, δεν ετοίμασαν ένα δικό τους εναλλακτικό, εθνικό σχέδιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος, με εξασφάλιση διεθνών συμμαχιών που θα το στήριζαν. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, δεν ήταν σε θέση να υποστηρίξουν πειστικά την άρνηση στην υποταγή που ζήτησε το Βερολίνο και οι υπόλοιποι της τρόικας. Οι Ελλαδίτες έμποροι του μονοδρόμου άδραξαν την ευκαιρία και, διαστρέφοντας την αλήθεια, στέλνουν το κυνικό μήνυμά τους στον ελληνικό λαό: «Δεν υπάρχει χώρος για την εθνική αξιοπρέπεια. Η μόνη λύση είναι η παράλυση μπροστά στις αξιώσεις και τους σχεδιασμούς των δανειστών».

Το κυπριακό παράδειγμα πρέπει να αξιοποιηθεί προς την εντελώς αντίθετη κατεύθυνση. Πρέπει να αποτελέσει την ηθική και πολιτική βάση για να απαντήσουμε στο βασανιστικό ερώτημα: ποια είναι η ελληνική πρόταση στο πρόβλημα της χώρας, ποια είναι η δική μας εναλλακτική στρατηγική για την έξοδο από την κρίση και κυρίως, πως οργανώνουμε το σχέδιό μας για να είναι αποτελεσματικό στην εφαρμογή του;

Για να απαντήσουμε στα ερωτήματα αυτά πρέπει πρώτα να συμφωνήσουμε σε μια θεμελιώδη παραδοχή: η διαμόρφωση ενός διαφορετικού σχεδίου για την αντιμετώπιση της ελληνικής κρίσης είναι δυνατή στο πλαίσιο της ευρωζώνης και του ευρώ ή προϋποθέτει την επιστροφή στο εθνικό νόμισμα; Είναι απολύτως μωπική η αντίληψη ορισμένων ότι εναλλακτική στρατηγική για την υπέρβαση της κρίσης δεν μπορεί να ευδοκιμήσει στο πλαίσιο της ευρωζώνης. Η προτεινόμενη από αυτούς τους κύκλους επιστροφή στη δραχμή δίνει μεν το πλεονέκτημα της αυτονομίας στη διαχείριση της νομισματικής πολιτικής, συνοδεύεται, όμως, από σοβαρά οικονομικά και πολιτικά μειονεκτήματα. Το κυριότερο οικονομικό μειονέκτημα είναι ότι η αναμενόμενη υποτίμηση του εθνικού νομίσματος θα επιδεινώσει μεσοβραχυπρόθεσμα το βιοτικό

επίπεδο των Ελλήνων ακόμη περισσότερο, ενώ το κυριότερο πολιτικό μειονέκτημα είναι ότι η Ελλάδα θα χάσει διαπραγματευτικές δυνατότητες έναντι των δανειστών. Αντίθετα, η παραμονή στη ζώνη του ευρώ προσφέρει στη χώρα μας σοβαρά περιθώρια πολιτικών διαπραγματεύσεων έναντι των δανειστών, κάτι που διευκολύνει τη διαμόρφωση εναλλακτικού σχεδίου για την έξοδο από την κρίση. Αρκεί να ξέρουμε τι διαπραγματευόμαστε, πως διαπραγματευόμαστε και κυρίως να έχουμε την ισχυρή πολιτική βούληση να διαπραγματευθούμε.

Η θεμελιώδης, συνεπώς, παραδοχή που πρέπει να κάνουμε είναι ότι είναι δυνατή η εφαρμογή ενός ριζικά διάφορου εθνικού σχεδίου για την αντιμετώπιση της κρίσης μέσα στην ευρωζώνη. Ας δούμε, πως τεκμηριώνεται αυτή η παραδοχή. Η Γερμανία επιθυμεί πάση θυσία τη διατήρηση της ευρωζώνης και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μόνο με την περιβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης η Γερμανία έχει τα χαρακτηριστικά παγκόσμιου οικονομικού παίκτη. Χωρίς την ηγεμονεύουσα θέση της σε μια περιφερειακή οικονομική οργάνωση, η χώρα αυτή δεν μπορεί να έχει τις διαστάσεις μιας παγκόσμιας οικονομικής δύναμης. Η Γερμανία επιθυμεί διακαώς την Ευρώπη ως δικό της οικονομικό μέσο και όχημα στις παγκόσμιες οικονομικές σχέσεις, επιβάλλοντας, όμως, στη Γηραιά Ήπειρο τους όρους μιας ανελέητης οικονομικής ηγεμονίας, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η εφαρμογή σιδηράς δημοσιονομικής πειθαρχίας. Αυτή η πολιτική, που εξοντώνει τον υπερχρεωμένο Νότο και «μεταφέρει» ισοδύναμη χρηματοοικονομική ευημερία στο Βορρά, πρέπει να αμφισβητηθεί. Για να είναι η αμφισβήτηση αποτελεσματική και να δίνει πιθανότητες επιτυχίας στην εφαρμογή ενός δικού μας διαφορετικού εθνικού σχεδίου, πρέπει να αξιοποιεί στο έπακρο τον ισχυρό πολιτικό βολонταρισμό της Γερμανίας να κρατήσει αλώβητη την ευρωζώνη! Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι κάθε απόφαση μιας μελλοντικής μη υποταγμένης ελληνικής κυβέρνησης, που έρχεται σε ρήξη με την εφαρμοζόμενη καταστροφική πολιτική σήμερα, πρέπει να οδηγεί τη Γερμανία μπροστά στο κρίσιμο δίλημμα: ή να συμφωνήσει με τη διαφοροποίηση της ελληνικής κυβέρνησης ή να λάβει μια «τιμωρητική» απόφαση, που, όμως, θα οξύνει σοβαρά το συστημικό κίνδυνο για την ύπαρξη της ευρωζώνης. Ας υποτεθεί π.χ. ότι η Ελλάδα αποφασίζει να εφαρμόσει στην αποπληρωμή των δανειακών της υποχρεώσεων τη «ρήτρα ύφεσης» και αυτό εξαναγκάζει τους Γερμανούς να σκεφτούν μια «τιμωρητική» χειρονομία, όπως ακριβώς στην Κύπρο, δηλαδή να σκεφτούν την απειλή της διακοπής χρηματοδοτικών ροών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μια τέτοια απόφαση θα σήμαινε δραματική όξυνση του συστημικού κινδύνου για την ευρωζώνη, καθώς η βεβαιότητα μιας κρίσης πανικού θα οδηγούσε σε βίαιη

μετακίνηση των χρηματοοικονομικών ροών από τον ευρωπαϊκό νότο προς άλλες κατευθύνσεις. Γνωρίζουμε καλά από πολύ πρόσφατη εμπειρία, ότι όταν η Μέρκελ έδειξε αρχικά απρόθυμη να βοηθήσει στην ανακεφαλαιοποίηση ισπανικών τραπεζών, παρατηρήθηκε σοβαρή εκροή αξιών από την Ισπανία προς την Κεντρική Ευρώπη. Η κρίση πανικού είναι απολύτως προβλέψιμη, ιδιαίτερα μετά τις τελευταίες αποφάσεις του Eurogroup να μην μετακυλίσουν οι διασώσεις στις πλάτες των φορολογουμένων, αλλά να στηρίζονται στο κούρεμα των μη ασφαλισμένων τραπεζικών καταθέσεων. Το αποτέλεσμα της κρίσης πανικού θα ήταν ένας σοβαρός κλονισμός της ευρωζώνης, θα ήταν η στιγμή μιας κρίσιμης «μετατόπισης» κατά την έκφραση του Minsky. Αλλά κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε ευθεία αντίθεση με τη γερμανική επιθυμία για την ακεραιότητα της ευρωζώνης.

Μια καλά μελετημένη εναλλακτική στρατηγική για την έξοδο από την κρίση, προϋποθέτει την εξασφάλιση συμμαχιών και συνεργειών με άλλες χώρες του ευρωπαϊκού νότου. Οι χώρες του ευρωπαϊκού νότου έχουν κοινά προβλήματα και κοινά συμφέροντα. Παρά τη μέχρι τώρα μοναχική πορεία κάθε χώρας ξεχωριστά, οι συνθήκες φαίνεται να ωριμάζουν για μια κοινή συμμαχική στάση. Το κυβερνητικό πρόβλημα στην Ιταλία και η συνεχής επιδείνωση της κατάστασης στην Πορτογαλία και την Ισπανία αποτελούν ευκαιρία για την έναρξη συνομιλιών. Αρκεί να μη χαθεί χρόνος!

Ανεξάρτητα από τις επιδιώξεις και τους στόχους της Ελλάδας, το ερώτημα που πλανάται πάνω από την Ευρώπη τον τελευταίο καιρό είναι, αν κινδυνεύει με διάλυση η ευρωζώνη, όχι με ευθύνη των υπερχρεωμένων κρατών του νότου, αλλά εξαιτίας της πολιτικής που επιβάλλει η Γερμανία με τους δορυφόρους της. Παρότι είναι αναμφισβήτητο, ότι η ύπαρξη της ευρωζώνης είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τα συμφέροντα της Γερμανίας, η πολιτική που ακολουθεί η χώρα αυτή είναι αυτοκαταστροφική και αποσταθεροποιητική για τη συνοχή της ζώνης του ευρώ. Η ηγέτιδα δύναμη της Ευρώπης ποδηγετεί τους εταίρους της μέσα σε ένα οικονομικό πλαίσιο ασφυκτικής λιτότητας, που εξαρθρώνει τις οικονομίες του ευρωπαϊκού νότου, καθώς τις έχει οδηγήσει σε βαθιά ύφεση και νέα αύξηση του χρέους τους. Η ύφεση εξαπλώνεται τώρα πια σε ολόκληρη την ευρωζώνη και τα οικονομικά προβλήματα αρχίζουν να χτυπούν και την πόρτα των οικονομικά ισχυρών χωρών του βορρά. Ήδη το ΔΝΤ, στην πρόσφατη έκθεσή του για την παγκόσμια οικονομία, εκτιμά ότι το 2013 η ευρωζώνη θα αντιμετωπίσει ύφεση 0,3% και προειδοποιεί ότι η αυστηρή λιτότητα που εφαρμόζεται στην ήπειρο καθυστερεί την ανάκαμψη της οικονομίας.

Ενώ στις ΗΠΑ εγκαταλείφθηκε ο δογματικός φανατισμός της σχολής του Σικάγο, στην Ευρώπη η Μέρκελ και το βιομηχανικό σύμπλεγμα της Γερμανίας οδηγούν σε αποδιάρθρωση των πάντων, εφαρμόζοντας με καθυστέρηση και τυφλή αφοσίωση τις πολιτικές του Φρίντμαν. Επιδιώκουν μια γερμανική Ευρώπη. Μια ηγέτιδα, όμως, δύναμη για να ηγεμονεύσει στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα ή, έστω, σε ένα γιγαντιαίο περιφερειακό οργανισμό, πρέπει να ασκεί πολιτική που δεν αποσταθεροποιεί τις οικονομίες των άλλων, αλλά αντίθετα, σταθεροποιεί το ευρύτερο οικονομικό και θεσμικό περιβάλλον.

Στο παρελθόν η Μ. Βρετανία και μετά οι ΗΠΑ ακολούθησαν γενναία επεκτατική πολιτική, διευκόλυναν χρηματικές ενισχύσεις προς τις ασθενέστερες χώρες και κράτησαν ανοικτές τις δικές τους αγορές στις εισαγωγές προϊόντων από τις φτωχότερες χώρες, αυξάνοντας τις δημόσιες δαπάνες τους και την εσωτερική τους ζήτηση. Έτσι, συνέβαλαν στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, ενσωματώνοντας σε αυτήν ομαλά μεγάλες περιοχές των υπανάπτυκτων ή αναπτυσσόμενων χωρών.

Η Γερμανία πράττει τα ακριβώς αντίθετα. Με την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αρχίζει από το 2008 να περιορίζει δραματικά τις μεταβιβαστικές πληρωμές προς τον ευρωπαϊκό νότο. Οι μεταβιβαστικές αυτές πληρωμές μέχρι το 2008 δεν έπαιζαν μόνο θετικό ρόλο στους ρυθμούς ανάπτυξης της νότιας ευρωζώνης, υπήρξαν και το όχημα για την αύξηση των γερμανικών εξαγωγών και τη δημιουργία των γερμανικών πλεονασμάτων. Τώρα η Γερμανία στερεί πολύτιμους πόρους από τους ευπαθείς εταίρους της. Την ίδια ώρα επιβάλλει στην Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Κύπρο, την Ισπανία και την Ιταλία ένα ζοφερό καθεστώς βάρβαρης δημοσιονομικής προσαρμογής, με δραστική περικοπή των δημοσίων δαπανών, μείωση του κράτους, τεράστιες μειώσεις στα εισοδήματα των νοικοκυριών. Ζητά πρώτα εξυγίανση και μετά ανάπτυξη. Αλλά, η γερμανικής έμπνευσης «εξυγίανση» δεν οδηγεί πουθενά, γιατί εξουθενώνει κοινωνίες, οικονομίες και ανθρώπους. Ζητά, στο όνομα μιας περίεργης εξυγιαντικής «ηθικής» των νοικοκυραίων του βορρά, να γίνουν οι «άσωτοι» του νότου ανταγωνιστικοί και πλεονασματικοί. Ωστόσο, η Μέρκελ και ο Σόιμπλε δεν εξηγούν, πως είναι δυνατό, στο πλαίσιο των διεθνών οικονομικών σχέσεων, να είναι ταυτοχρόνως όλοι πλεονασματικοί, αφού πάντοτε τα πλεονάσματα των μεν αντιστοιχούν στα ελλείμματα κάποιων άλλων. Και επειδή δεν μπορούν να απαντήσουν, γιατί δεν υπάρχει καμιά γνωστή οικονομική εμπειρία, σύμφωνα με την οποία όλες οι οικονομίες μπορούν να είναι ταυτόχρονα πλεονασματικές, η Γερμανία σύντομα θα βρεθεί αντιμέτωπη με το αυτοκαταστροφικό της σύνδρομο. Θα πληγούν τα δικά της

πλεονάσματα, αφού όπως παρατηρεί ο Βεργόπουλος, το 66% των πλεονασμάτων της προέρχεται από την ευρωζώνη.

Ασκώντας αυτή την πολιτική, η Γερμανία δεν πρόκειται ποτέ να γίνει μια πραγματική ευρωπαϊκή κινητήρια δύναμη. Αρνείται να συμβάλλει σε γενναίες πολιτικές αποφάσεις που εμβαθύνουν το ενοποιητικό εγχείρημα της Ευρώπης, ενώ η αναβλητικότητα και η αμφιθυμία της οξύνουν τα χαρακτηριστικά της κρίσης, με πρόσθετη συνέπεια να μετακινούνται χρηματοοικονομικοί πόροι από τις ευπαθείς ζώνες προς το γερμανικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η επίσημη γερμανική προπαγάνδα υποδαυλίζει την ανησυχία των Γερμανών και βορειοευρωπαϊών πολιτών ότι πληρώνουν πολλά για τη στήριξη των προγραμμάτων «διάσωσης» των νοτίων και αποκρύπτουν τα τεράστια κέρδη της Γερμανίας από την κρίση χρέους στην ευρωζώνη.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, δεν είναι περίεργο να αυξάνονται οι φυγόκεντρες δυνάμεις στο εσωτερικό της ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν είναι περίεργο να αυξάνεται ο ευρωσκεπτικισμός, η πολιτική δύναμη ακροδεξιών κομμάτων και να επανέρχονται στο προσκήνιο τάσεις ενός εθνικού ή τοπικού απομονωτισμού. Ο Κάμερον έχει ανακοινώσει δημοψήφισμα για την παραμονή της Μ. Βρετανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ισλανδία απέσυρε την αίτηση για την ένταξή της στην Ε.Ε. , διάφορες περιφέρειες της Ευρώπης ζητούν απόσχιση από τον εθνικό τους κορμό. Η εξαθλίωση των κοινωνιών του νότου οδηγεί στην αύξηση της απογοήτευσης και της εναντίωσης στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, ενώ στην ίδια τη Γερμανία ιδρύεται κόμμα για την επιστροφή της χώρας τους στο μάρκο.

Αν ενταθούν οι διαλυτικές τάσεις στην ευρωζώνη και κυριαρχήσει ο εθνικός απομονωτισμός, τότε είναι πιθανό να δούμε να ξυπνούν στην Ευρώπη οι δαίμονες που επικαλέστηκε ο Ζαν Κλωντ Γιούνγκερ.

Η συμμαχία των χωρών του ευρωπαϊκού νότου μπορεί να αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα για την αποτροπή των κινδύνων και τη θετική αναστροφή των εξελίξεων. Το κοινό μέτωπο της μεσογειακής Ευρώπης πρέπει να επιδιώξει τρεις ευκρινείς στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι η κοινή, συμμαχική στάση μέσα στα ευρωπαϊκά όργανα για την αλλαγή της επιβληθείσας από τους Γερμανούς πολιτικής, με έμφαση στην ανάπτυξη. Ο δεύτερος στόχος είναι η σύμπληξη μιας ισχυρής συμμαχίας με εξωευρωπαϊκές δυνάμεις, οικονομικά ισχυρές, όπως οι ΗΠΑ και διεθνείς οργανισμοί. Οι ΗΠΑ φοβούνται ότι η ύφεση στην Ευρώπη και η γερμανική πολιτική εν γένει επηρεάζουν αρνητικά την αμερικανική και παγκόσμια οικονομία, τα σημάδια δε περαιτέρω αποσταθεροποίησης

στην ευρωζώνη μπορεί να προκαλέσουν νέα όξυνση της παγκόσμιας κρίσης και αστάθειας. Είναι βέβαιο ότι, γι' αυτούς τους λόγους, τουλάχιστον οι ΗΠΑ, αν όχι και η Ρωσία με την Κίνα, θα ασκήσουν έντονες πιέσεις στη Γερμανία για αλλαγή της ασκούμενης πολιτικής στην Ευρώπη και υιοθέτηση σταθεροποιητικών πολιτικών. Η ένταση και η έκταση της σύγκρουσης αυτής δεν μπορεί να προσδιοριστεί τώρα. Το βέβαιο είναι ότι στη διαμάχη αυτή μπορεί να αποβεί κρίσιμη η παρέμβαση της συμμαχικής περιφερειακής Ευρώπης. Ο τρίτος στόχος της νότιας συμμαχίας πρέπει να είναι η αναζήτηση ενός διαφορετικού ηγετικού άξονα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που θα αντικαταστήσει τον αποτυχημένο γαλλογερμανικό και θα καθοδηγήσει την Ευρώπη σε ένα εντελώς διαφορετικό θεσμικό εγχείρημα. Εκτός και αν η Γερμανία, πραγματοποιήσει μέσα σε αυτό περίπλοκο σκηνικό ισχύος, στροφή 180 μοιρών.....